

Staatsexamen VMBO KB

2023

tijdvak 1

dinsdag 9 mei

13.30 – 15.00 uur

Maatschappijleer (gemeenschappelijk deel)

College-examen schriftelijk

- 1p 1 Welke zin is juist?
- A Abukar mist zijn sollicitatiegesprek door een staking in het openbaar vervoer. Voor Abukar is dit een maatschappelijk probleem.
  - B De burgemeester had veel last van het onweer. Dit is een maatschappelijk probleem.
  - C De hond van de burens heeft precies voor onze voordeur gepoept. Dit is een maatschappelijk probleem.
  - D De wachtlijst voor kleine operaties in een Nederlands ziekenhuis is 9 maanden. Je kan dus niet direct worden geholpen. Dit is een maatschappelijk probleem.
- 1p 2 Er zijn televisieprogramma's die gaan over persoonlijke problemen van mensen. Worden dit daardoor ook maatschappelijke problemen?
- A Ja, betrokkenheid van de media is een voorwaarde voor een maatschappelijk probleem.
  - B Ja, door de betrokkenheid van de media ontstaan er heel veel meningen en daardoor wordt het een maatschappelijk probleem.
  - C Nee, het blijven persoonlijke problemen. Meer mensen weten er door de televisie-uitzending van, maar dan is het nog geen maatschappelijk probleem.
  - D Nee, het aantal meningen is nog steeds niet groot genoeg om te voldoen aan de voorwaarden voor een maatschappelijk probleem.
- 1p 3 Waarom mogen jongeren tussen 12 en 18 jaar geen gebruik maken van het grondwettelijk stemrecht?
- A De grondwet geldt pas vanaf je 18de.
  - B Hun ouders zijn verantwoordelijk, die mogen uit hun naam een extra stem per kind uitbrengen.
  - C Stemrecht geldt pas vanaf je 18de.
  - D Ze hebben nog niet genoeg geleerd om te mogen stemmen.
- 1p 4 In Nederland is de Nederlandse cultuur de dominante cultuur. Daarmee bedoelen we dat .....
- A de meeste inwoners zich hiermee identificeren.
  - B er geen ruimte is om anders over zaken te denken.
  - C iedereen dezelfde kleren aan heeft.
  - D we allemaal houden van dezelfde muziek.

- 1p 5 “Sinds de populaire dokter een elektrische auto heeft gekocht, zie je opeens veel meer mensen in het dorp in een elektrische auto rijden.” Welke zin is juist bij deze uitspraak?
- A De dokter heeft een vooroordeel ingevuld.
  - B De dokter is een voorbeeld van een rolpatroon.
  - C Door zijn formele macht kan deze dokter mensen dwingen een elektrische auto te kopen.
  - D Voor veel mensen staat deze dokter hoog op de maatschappelijke ladder. Ze willen hem graag imiteren.
- 1p 6 “In onze democratie moeten alle politieke partijen in de Tweede Kamer de regering controleren.” Klopt deze zin?
- A Ja, controle van de regering is een hoofdtaak van het parlement.
  - B Ja, want anders doet alleen de koning dit. Daarom heet ons land een monarchie.
  - C Nee, alleen de partijen die in de coalitie zitten mogen dat doen.
  - D Nee, alleen de partijen die in de oppositie zitten mogen dat doen.
- 1p 7 “In Nederland is het volk de baas.” Is dat zo?
- A Ja, in de grondwet staat dat de regering het land bestuurt namens het volk.
  - B Ja, want zo wil de koning het.
  - C Nee, de Europese Unie (EU) is de baas. In Brussel bij de EU bepalen ze hoe het in ons land gaat.
  - D Nee, ministers zijn de baas, want zij hebben heel veel kennis.
- 1p 8 Stel: in een woonwijk is een fietstunnel waar heel veel zwerfafval ligt. Buurtbewoners storen zich daaraan. Ze vinden dat de politiek er te weinig aan doet. Wie bedoelen ze met ‘de politiek’?
- A de koning
  - B de minister-president
  - C de politieke partijen in de Tweede Kamer
  - D het college van burgemeester en wethouders
- 1p 9 Iedereen heeft het recht om te demonstreren. Toch mag je dit niet overal doen. Waarom niet?
- A Alles moet wel veilig zijn voor de demonstranten en voor mensen die met de demonstratie te maken hebben of te maken krijgen.
  - B Dat is om fileproblemen tegen te gaan.
  - C In grote steden is het al veel te druk, dus demonstreren mag alleen op het platteland.
  - D Nederland is een dictatuur.

- 1p 10 Rekening houden met dieren en de natuur staat in de partijprogramma's van alle politieke partijen. Alleen de partijen die dit als belangrijkste uitgangspunt nemen, behoren tot de:
- A christendemocratische stroming
  - B ecologische stroming
  - C extreemrechtse stroming
  - D sociaaldemocratische stroming
- 1p 11 Socialisatie is .....
- A het aanleren van normen en waarden.
  - B een onderdeel van de sociaaldemocratische stroming.
  - C het worden van een leuker mens dan je was.
  - D streven naar een hogere plek op de maatschappelijke ladder.
- 1p 12 Nederland is een multiculturele samenleving. Dit betekent dat:
- A alle inwoners bij meer dan één cultuur horen.
  - B er geen dominante cultuur in Nederland is.
  - C niemand hoeft te kiezen bij welke cultuur hij hoort.
  - D ons land een maatschappij is waarin mensen uit verschillende culturen samenleven.
- 1p 13 Jongeren horen vaker bij een subcultuur dan ouderen. Waarom zou dat zijn?
- A Jongeren laten zich makkelijker beïnvloeden en meeslepen.
  - B Jongeren overtreden vaker de normen van de dominante cultuur dan ouderen.
  - C Ouderen hebben daar te weinig geld voor vanwege de pensioenen.
  - D Ouderen leven veel minder bewust dan jongeren.
- 1p 14 De begrippen 'norm' en 'waarde' worden vaak door elkaar gehaald. Toch is er een belangrijk verschil tussen beide. Welke?
- A Een norm is een regel en een waarde is wat je zelf belangrijk vindt.
  - B Een norm is een ongeschreven regel en een waarde is een geschreven regel.
  - C Een norm is dat je zelf normaal moet doen en een waarde is dat anderen normaal moeten doen.
  - D Een norm is wat je zelf belangrijk vindt en een waarde vinden anderen belangrijk.
- 1p 15 Wanneer stopt het socialisatieproces?
- A bij het volwassen worden
  - B het stopt nooit
  - C als je met pensioen gaat
  - D als je van school gaat

- 1p 16 Wat is een belangenorganisatie?
- A Een organisatie die opkomt voor alle mensen die een auto bezitten.
  - B Een organisatie die opkomt voor de belangen van alle Nederlanders.
  - C Een organisatie die opkomt voor de belangen van een bepaalde groep mensen.
  - D Een organisatie die vertegenwoordigd is in het parlement.
- 1p 17 Soms hoor je in de media wel eens het begrip 'politieke agenda' genoemd worden. Wat is de betekenis hiervan?
- A Afspraken in volgorde van belangrijkheid tussen de regeringspartijen.
  - B De agenda van de minister-president.
  - C Maatschappelijke vraagstukken die door de politiek besproken worden, omdat de burgers ze belangrijk vinden.
  - D Zaken die vaak in de massamedia genoemd worden.
- 1p 18 "Nederland is een koninkrijk." Dat is een .....
- A feit, omdat het in de grondwet staat.
  - B feit, omdat het op Wikipedia staat.
  - C mening van de koning van Nederland.
  - D mening van degene die dit stelt.
- 1p 19 Artikel 1 van de Nederlandse Grondwet gaat over het gelijk behandelen van mensen in gelijke gevallen. Omdat dit het eerste artikel is van de grondwet geeft dit aan dat we in dit land .....
- A vrijheid van meningsuiting hebben.
  - B positieve discriminatie bij wet verboden hebben.
  - C voor de wet in gelijke gevallen geen onderscheid maken tussen mensen.
  - D vrouwen meer rechten hebben gegeven dan mannen.
- 1p 20 "Vroeger was normaal doen heel gewoon." Dit is een uitspraak die aangeeft dat:
- A normaal doen voor iedereen hetzelfde betekent.
  - B normen plaats- en tijdgebonden zijn.
  - C tegenwoordig abnormaal de norm is.
  - D vroeger alles beter was.

Tekst 1

Strengere regels voor populaire influencers per 1 juli 2022

- I Nederlandse vloggers en influencers met veel volgers op bijvoorbeeld YouTube, Instagram en TikTok moeten vanaf 1 juli 2022 duidelijk maken wanneer ze tegen betaling producten laten zien.
- II Populaire influencers in Nederland vallen vanaf 1 juli onder de Mediawet en moeten zich houden aan strengere regels rond reclame, meldt het Commissariaat voor de Media.

- III Zo mogen videomakers in gesponsorde video's gericht aan kinderen geen speelgoed meer uitgebreid aanprijzen. Reclame voor medische producten is verboden en video's over nieuws of politieke informatie mogen nooit gesponsord zijn.
- IV Als videomakers ergens voor betaald krijgen, is er sprake van reclame of productplaatsing. Influencers die gesponsord worden, bijvoorbeeld doordat ze kleding of apparatuur krijgen zonder dat ze die aanprijzen, moeten dit ook melden.

Vanaf 500.000 volgers

- V De nieuwe regels gaan gelden voor alle videomakers met meer dan een half miljoen volgers. Dat zou gaan om enkele honderden videomakers. Zij moeten zich registreren bij het Commissariaat voor de Media en op hun account informatie vermelden over hun bedrijf.

'Jonge kijkers beschermen'

- VI "Ook online is het belangrijk de kijker te beschermen. Dat geldt zeker voor jongere kijkers. Als toezichthouder hebben we nu bepaald op wie ons toezicht zich in eerste instantie richt en welke regels onze prioriteit hebben", zegt Peter Eijsvoogel van het Commissariaat voor de Media.
- VII Dat de regels strenger worden is het gevolg van de nieuwe Mediawet die in 2020 werd aangenomen.

Vrij naar: Commissariaat voor de media 17 mei 2022

Gebruik tekst 1 bij de beantwoording van vraag 21 t/m 25.

- 1p 21 Kunnen populaire influencers een hoge positie op de maatschappelijke ladder innemen?
  - A Ja, want ze hebben vaak rijke ouders.
  - B Ja, want ze hebben veel volgers en verdienen veel geld.
  - C Nee, want influencers doen hun werk puur als hobby.
  - D Nee, want ze zijn alleen online bekend en niet in de 'echte' wereld.
- 1p 22 Sinds 1 juli 2022 vallen vloggers en influencers met meer dan 500.000 volgers onder de Mediawet. Wie heeft die wet aangenomen? (alinea VII)
  - A commissaris Peter Eijsvoogel
  - B de minister die over mediazaken gaat
  - C het Commissariaat voor de Media
  - D het parlement

- 1p 23 Kan het dat deze regels in de toekomst ook gaan gelden voor vloggers en influencers met minder dan een half miljoen volgers?
- A Ja, want alle regels worden na verkiezingen aangepast.
  - B Ja, want alle regels zijn tijd- en plaatsgebonden.
  - C Nee, want dat zou niet eerlijk zijn voor de 'kleinere' influencers.
  - D Nee, want ingevoerde regels kunnen niet meer worden veranderd.
- 1p 24 Waarom wil het Commissariaat voor de Media met deze wet vooral de jongere kijkers beschermen? (alinea VI)
- A Jongeren zijn niet geïnteresseerd in reclame.
  - B Jongeren zijn makkelijker te beïnvloeden.
  - C Veel jongeren willen graag influencer worden en dan komen er te veel.
  - D Volwassenen hebben geen belangstelling voor de getoonde reclame.
- 1p 25 Hoe noemen we het verschijnsel dat jongeren graag gedrag vertonen waarmee ze willen lijken op een populaire vlogger of influencer?
- A identificatie
  - B jongerencultuur
  - C gezag
  - D sociale controle

Tekst 2

“Hufters, blij thuis!”

Foto 1: Festivaldirecteur Tante Rikie met haar boodschap aan raddraaiers voor haar laatste Zwarte Cross. © Zwarte Cross

- I “Hufters, zet je kaartje op TicketSwap en blijf thuis!” Tante Rikie wil geen enkele smet op haar laatste Zwarte Cross.
Geen vernielingen, discriminatie, vechtpartijen of seksueel grensoverschrijdend gedrag. “Een Zwarte Cross met nul asociale incidenten, dat zou ik echt een mooi afscheidscadeau vinden!” Dat zegt Tante Rikie over haar 25ste en laatste festival als directeur.
- II “Er is telkens een klein groepje van de in totaal 229.500 bezoekers verantwoordelijk voor vernieling, discriminatie en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Daarom nu een oproep voor deze minderheid: zet je kaartje op TicketSwap en blijf thuis!”
- III “Het zijn maar een paar sukkels op het totaal van 229.500 bezoekers, maar die paar werpen een nare smet op de Zwarte Cross en geven ook een verkeerd beeld van de Zwarte Cross en de Achterhoek.”
- IV Tante Rikie vraagt bezoekers daarom de huisregels te lezen. Daarin staat ook wat je kunt doen als je je niet veilig voelt of ergens melding van wilt doen. Ook roept ze festivalgangers op vrienden aan te spreken op baldadig of lomp gedrag. Ze denkt daarbij aan bezoekers die de boel afbreken, mensen betasten of racistisch bejegenen, discrimineren, wildplassen of vechten.
- V “We kunnen een hele politiemacht optrommelen om van het kleine aantal overtreders af te komen, maar we hebben liever dat de bezoekers elkaar een beetje in de gaten houden en aanspreken op asociaal gedrag. Voor de mensen die bier drinken: prima, maar als je je dan als een holbewoner gaat gedragen, drink dan maar liever niet.”

Vrij naar: www.zwartecross.nl

Gebruik tekst 2 bij de beantwoording van vraag 26 t/m 35.

- 1p 26 In tekst 2 staat “Een Zwarte Cross met nul asociale incidenten, dat zou ik echt een mooi afscheidscadeau vinden!” (alinea I)
Wat is asociaal gedrag?
- A gedrag dat volgens de wet verboden is
  - B gedrag dat niet bij de normen en waarden van de meeste mensen past
  - C negatief gedrag dat is aangeboren
  - D positief gedrag dat is aangeleerd

- 1p 27 Er wordt in tekst 2 gebruik gemaakt van het machtsmiddel media. Van welk ander machtsmiddel maakt Tante Rikie, de directeur van het festival, hier gebruik?
- A aantal
  - B charisma
  - C geld
  - D kracht
- 1p 28 In tekst 2 staat het woord discriminatie. Wat bedoelen we met discriminatie?
- A geen drank verkopen aan iemand zonder legitimatiebewijs
  - B iemand anders behandelen (om een reden die er niet toe doet)
  - C iemand uitschelden
  - D in discussie gaan met groepen die je niet leuk vindt
- 1p 29 Het gebruik van het woord 'hufters' (een scheldwoord) vinden sommige mensen niet fijn. En een directeur moet het goede voorbeeld geven. Waarom staat het dan toch zo in de krant?
- A Omdat het een woord is dat bijna niemand meer gebruikt.
  - B Omdat het haar laatste festival is.
  - C Omdat we schelden moeten accepteren.
  - D Omdat ze er een positief effect mee wil bereiken.
- 1p 30 Het festival 'De Zwarte Cross' is naast een festival ook te zien als een:
- A actiegroep
  - B belangengroep
  - C politieke partij
  - D socialiserende institutie
- 1p 31 In alinea II staat:
- "Er is telkens een klein groepje van de in totaal 229.500 bezoekers verantwoordelijk voor vernieling, discriminatie en (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Daarom nu een oproep voor deze minderheid: zet je kaartje op TicketSwap en blijf thuis!"
- De oproep voor deze minderheid "Blijf thuis!" is een voorbeeld van:
- I discriminatie en vooroordelen
  - II socialisatie
- A Alleen stelling I is juist.
  - B Alleen stelling II is juist.
  - C Stelling I en II zijn beide juist.
  - D Stelling I en II zijn beide onjuist.

- 1p 32 Tante Rikie vraagt de bezoekers om de huisregels te lezen. (alinea IV)
Deze huisregels zijn een voorbeeld van:
A vooral informele regels
B vooral formele regels
C regels over hoe je je thuis moet gedragen
D wettelijke en geschreven regels
- 1p 33 In alinea IV staat: "Ook roept ze festivalgangers op vrienden aan te spreken op baldadig of lomp gedrag."
Bij maatschappijleer noemen we het aanspreken van iemand op baldadig of lomp gedrag:
A emancipatie
B een stereotype
C sociale controle
D sociale mobiliteit
- 1p 34 In alinea V staat: "dat je je niet als holbewoner moet gedragen".
Dit soort gedrag wordt gezien als een gebrek aan:
A beeldvorming
B normbesef
C positieve actie
D status
- 1p 35 in alinea III staat: "dat de kleine groep die zich misdraagt, een verkeerd beeld geeft van de Zwarte Cross en de Achterhoek."
De Zwarte Cross en de Achterhoek zijn in Nederland:
A de dominante cultuur, omdat ze een grote groep zijn (229.500 mensen).
B een dominante cultuur, omdat ze willen dat iedereen zich aan hen aanpast.
C een subcultuur, omdat in de rest van Nederland de 'hufters' wel welkom zijn.
D een subcultuur, omdat ze een groep vormen met eigen normen en waarden.

Afbeelding 1

DE JEUGD HEEFT DE TOEKOMST WAT MIJ BETREFT MOGEN ZE VANDAAG NOG HET PARLEMENT OVERNEMEN

Postbus 1045
6801 BA Arnhem
www.loesje.nl

Gebruik afbeelding 1 bij de beantwoording van vraag 36 t/m 38.

- 1p 36 Wie vormen het parlement?
- A de Eerste Kamer en de Tweede Kamer
  - B de minister-president en de koning
  - C de ministers en staatssecretarissen
  - D de regering en de Tweede Kamer
- 1p 37 De slogan 'de jeugd heeft de toekomst' hoor je regelmatig. Zouden jongeren van 14 t/m 17 jaar het parlement echt kunnen overnemen?
- A Ja, als er maar genoeg jongeren zijn op wie je kunt stemmen en die in het parlement willen zitten.
  - B Ja, als jongerenpartijen hun standpunten goed duidelijk maken en genoeg aandacht krijgen in de media.
  - C Nee, want de jongeren hebben nog geen verstand van politiek en zijn niet in staat om goede besluiten te nemen.
  - D Nee, want je kunt pas stemmen en een zetel krijgen in het parlement vanaf je 18^e.
- 1p 38 Hoeveel leden telt ons parlement?
- A Eerste Kamer en Tweede Kamer hebben beide 75 leden.
  - B Het ledenaantal van de beide Kamers verschilt per 4 jaar.
  - C Tweede Kamer 100 leden en Eerste Kamer 50 leden.
  - D Tweede Kamer 150 leden en Eerste Kamer 75 leden.